

Meslek Yüksekokullarında Muhasebe Stajından Beklentiler, Staj Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri¹

Expectations from Accounting Internship in Vocational Schools, Problems Encountered in the Internship Process and Solution Suggestions

Kibariye DENİZ *
Hakan SARIKALE **

ÖZ

Nitelikli personel yetiştirilmesi ve muhasebe mesleğinin geleceği açısından meslek stajı oldukça önemli olup staj süreçleri öğrencilerin gelecekte çalışacağı sektörü tanmasına, bilgi ve becerilerinin geliştirilmesine, kariyer planlamalarına ve farkındalıklarının artmasına önemli katkılar sağlamaktadır. Ancak stajyerlerin konunun önemini yeterince farkına varamaması, staj yerinin hatalı seçilmesi, süre yetersizliği, işverenlerin iş yoğunluğu gibi çok çeşitli sorunlar yaşanabilmekte ve stajdan istenen verim elde edilmeyebilmektedir. Staj kalitesinin artırılabilmesi için öncelikle staja dair tarafların beklentileri ortaya konulmalı, staj sürecinde yaşanan sorunlar tespit edilerek çözüm önerileri getirilmelidir. Bu amaçla bu çalışmada muhasebe ve vergi uygulamaları bölümünde ön lisans eğitimi almakta olan ve yaz döneminde staj yapan öğrenciler, staj komisyonunda yer alan akademisyenler ve staj yapılan işyerlerindeki işverenler/egitim sorumluları ile çeşitli görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış form aracılığıyla gerçekleştirilen görüşme sonuçlarına içerik analizi yapılarak stajla ilgili tüm paydaşların (akademisyenler, stajyerler ve işverenler) beklentileri ve staj sorunları tespit edilerek bu sorunlara çeşitli çözüm önerileri getirilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER

Staj, Muhasebe, Ön Lisans, Beklenen Kazanımlar ve Sorunlar, İçerik Analizi

ABSTRACT

Internships are very important in terms of training qualified personnel and the future of the accounting profession, and internship processes provide important contributions to students' getting to know the sector in which they will work in the future, developing their knowledge and skills, career planning and increasing their awareness. However, a wide variety of problems can be experienced such as the interns not being aware of the importance of the subject, the wrong choice of the internship place, the lack of time, the workload of the employers, and the desired efficiency may not be obtained from the internship. In order to increase the quality of the internship, the expectations of the parties regarding the internship should be revealed, the problems experienced during the internship process should be determined and solutions should be offered. For this purpose, in this study, various interviews were conducted with students who are studying in the department of accounting and tax applications and doing internships in the summer, academics in the internship commission, and employers/trainers in the workplaces where the internship is done. Content analysis was conducted on the results of the interviews conducted through a semi-structured form. Thus, the expectations of all stakeholders (academics, interns and employers) related to the internship and the problems in the internship process were determined and various solutions were offered to these problems.

KEYWORDS

Internship, Accounting, Associate Degree, Expected Gains and Problems, Content Analysis

Makale Geliş Tarihi / Submission Date	Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance
16.06.2023	09.11.2023
Atf	Deniz, K. ve Sarıkale, H. (2023). Meslek Yüksekokullarında Muhasebe Stajından Beklentiler, Staj Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. <i>Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi</i> , 26 (2), 504-514.

¹ Bu çalışma Dr. Hakan SARIKALE danışmanlığında ve Kibariye DENİZ yürütücülüğünde gerçekleştirilen "2209/A-Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı" kapsamında TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

* Önlisans Öğr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Ula Ali Koçman MYO, Muhasebe ve Vergi Bölümü, denizkibariye@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8017-1525

** Öğr. Gör. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Ula Ali Koçman MYO, Muhasebe ve Vergi Bölümü, hakansarikale@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1682-3338

GİRİŞ

Meslek stajları ile öğrenciler okulda öğrendikleri teorik bilgileri pratiğe dönüştürme imkânı bulmakta ve mezun olduktan sonra çalışmak istedikleri alanla ilgili daha detaylı bilgi sahibi olabilmektedirler. Böylece staj sürecinde öğrendikleri bilgiler ve edindikleri tecrübeler sayesinde henüz yolun başındayken daha doğru bir kariyer planlaması yapabilmektedirler. Aslında kötü olduğu düşünülen bir staj deneyimi bile öğrenciye birçok kazanım sağlayabilmektedir. Örneğin öğrencinin bir muhasebe bürosunda yapılan işlerin kendi kişisel özelliklerine uygun olmadığını fark etmesi bile bir kazanım olarak değerlendirilebilir. Böylece mezuniyet sonrası kendisine daha uygun olduğunu düşündüğü kariyer alanlarına yönelerek zaman tasarrufu sağlayabilir ve kendisi açısından iş hayatına daha doğru bir başlangıç yapabilir. Eksik olduğu yanlarının farkına varıp eğitimine devam ettiği süre boyunca bu eksikliklerini giderme imkânı elde edebilir. Ya da tam tersi oldukça verimli bir staj sonucunda meslekle ilgili farkındalık ve motivasyon kazanarak kişisel gelişim konusunda daha istekli olabilir. Dolayısıyla okulda öğrenilen bilgilerin staj ortamında pratiğe dökülmesi ve iş hayatının eğitim sürecindeyken deneyimlenmesi oldukça önemlidir.

Meslek yüksekokullarının muhasebe ve vergi bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin mezuniyet şartları arasında; Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik bürolarında veya şirketlerin muhasebe bölümlerinde okul tarafından belirlenen süre kadar staj yapılması ve staj komisyonu tarafından yapılan staj değerlendirmesinin olumlu sonuçlanması şartı da yer almaktadır. Bu nedenle stajla ilgili öğrencilerin doğru yönlendirilmesi ve bilgilendirilmesi oldukça önemlidir. Bir muhasebe stajından beklenen asgari kazanımların (mesleki terimlerin öğrenilmesi, vergi beyannamelerinin hazırlanması, kullanılan programların öğrenilmesi, mükelleflerle iletişim, kariyer olanaklarının öğrenilmesi vb.) neler olduğunun ve staj sürecine dair diğer bilgilerin (doğru staj yeri seçimi, staj takvimi, staj defteri, staj sınavı vb.) detaylıca açıklanması ve bu bilgilere stajyer öğrencilerin kolayca erişebilmesi çok daha verimli bir staj süreci geçirilmesine yardımcı olabilecektir.

Bu çalışma ile akademisyenlerin, öğrencilerin ve işverenlerin zorunlu muhasebe meslek stajından veya paydaşlardan beklentileri ve süreç sonunda edinilmesi beklenen asgari kazanımlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca staj sürecinde karşılaşılan sorunlar ortaya çıkarılarak bu sorunlara dair çözüm önerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Böylece staj eğitiminin önemine ve stajlarda dikkat edilmesi gereken hususlara dair öğrencilerde ve işverenlerde bir farkındalık oluşturulması, ülkemizdeki tüm meslek yüksekokullarının muhasebe ve vergi bölümlerindeki akademisyenlerin ve bu bölümlerde eğitim gören öğrencilerin kullanılabileceği kapsamlı bir rehber oluşturulması, sonuç olarak zorunlu meslek stajlarının daha nitelikli bir hale getirilerek bu stajların hem sektöre hem de öğrencilere daha fazla katma değer sağlaması amaçlanmıştır.

1. STAJ KAVRAMI VE YASAL ÇERÇEVE

Üniversiteler, kamu kurumları ve özel sektörün görüşleri alınarak, 2021 yılında Yükseköğretim Kurulu tarafından “Yükseköğretimde Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği” yayımlanmıştır. Bu yönetmelikle lisans ve ön lisans düzeyindeki uygulamalı eğitime dair genel bir çerçeve çizilip temel esaslar belirlenerek, yükseköğretim kurumlarından kendi alt mevzuatlarını düzenlemeleri/güncellemeleri istenmiştir. Yönetmeliğin amaçları ise şu şekilde belirtilmiştir (Yükseköğretim Kurulu, 2021a);

- Öğrencilere mesleki beceri/ bilgi kazandırılması, tutum/davranışlarının geliştirilmesi,
- Öğrencilerin sektörü tanınması ve iş yaşamına uyumun sağlanması,
- Öğrencilere meslek tecrübesi kazandırılması,
- Öğrencilerin reel üretim/hizmet ortamında yetiştirilmesi,
- Sanayi-Üniversite iş birliğinin artırılması,
- Sektörün talep ettiği niteliklerle dolu bir insan kaynağı oluşturulması,
- Ülkedeki yükseköğrenim mezunu istihdam oranının artırılması,
- Ülke politika, strateji ve hedeflerinin gerçekleştirilmesine katkı,
- Ülke kaynaklarının etkin/verimli kullanımına katkı,
- Uygulamalı eğitime dair mevzuattaki boşlukların giderilmesi.

Ayrıca bu çerçeve yönetmelikle farklı şekillerde kavramsallaştırılan uygulamalı eğitim tanımları karmaşasına son verilmiştir. Yönetmelikte uygulamalı eğitim türleri; (1) staj, (2) işletmelerde mesleki eğitim ve (3) uygulamalı ders şeklinde belirlenmiştir (Yükseköğretim Kurulu, 2021a). Buna göre; **işletmede mesleki eğitim**, istisnai durumlar haricinde esas olarak eğitim-öğretim döneminde yapılmakta, en az 15 en fazla 30 AKTS kredisi şeklinde hesaplanmakta ve bu eğitimden alınan not akademik ortalamaya dâhil edilmekte iken; **Staj**, istisnai durumlar haricinde esas olarak yarıyıl/yaz tatilinde yapılmakta, en az 5 en fazla 10 AKTS kredisi şeklinde hesaplanmakta ve 20 iş gününden az olamamaktadır. **Uygulamalı ders** ise; staj ya da işletmede mesleki eğitim kapsamında olmayan ve ilgili dersin öğretim elemanı sorumluluğunda yapıлып değerlendirilen

ve ders programında belirtilen ders şeklinde ifade edilmektedir (Yükseköğretim Kurulu, 2021b). Bu yönetmelik 1986 tarih ve 3308 sayılı *Mesleki Eğitim Kanunu*'na dayanılarak hazırlanmış olduğundan özellikle uygulamalı eğitimde ücret ve sigorta gibi konularda bu kanuna atıf yapılmaktadır.

Çerçeve yönetmelikte staj; "*Yükseköğretim kurumlarında verilen ve programa özgü olarak belirlenmiş teorik ve uygulamalı dersler dışında, öğrencilerin öğretim programlarıyla kazandırılması öngörülen mesleki bilgi, beceri, tutum ve davranışlarını geliştirmeleri, sektörü tanımaları, iş hayatına uyum sağlamaları, tecrübe edinmeleri ve gerçek üretim ve hizmet ortamında yetişmeleri amacıyla işletmelerde yaptıkları mesleki çalışma*" şeklinde tanımlanmaktadır (Yükseköğretim Kurulu, 2021b).

2. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Literatürdeki konuyla ilgili bazı çalışmalara bakıldığında çalışmaların sadece teorik olarak yapıldığı (Demir, 2015) veya sıklıkla anket gibi yöntemler kullanıldığı (Erol, 2004; Uzay, 2005; Bekçi ve ark., 2020) görülmektedir. Stajyerlerin beklentileri ve staj sorunlarına dair az sayıda olsa da nitel bazı çalışmalara da rastlanmaktadır. Örneğin Özdemir (2019), on stajyer ile yaptığı görüşmede katılımcılara dokuz açık uçlu soru sormuş ve aldığı cevapları kodlayarak nitel bir çalışma gerçekleştirmiştir. Kaysi ve Gürol (2017) ise uygulamalı işyeri eğitimini tamamlayan ve teknik programlarda eğitim gören meslek yüksekokulu öğrencilerinin görüşlerini yapılandırılmış formlar ile nitel veri şeklinde toplamış ve içerik analizi yapmıştır.

Sektörün muhasebe eğitiminden beklentilerine dair çeşitli çalışmalar (Coşkun ve ark., 2017; Ertuğrul, 2016; Yıldız, 2017) mevcut olup, Coşkun ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan çalışmada muhasebe eğitimine dair sektörel beklentiler araştırılmıştır. Bu çalışmada yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak 41 meslek mensubuna kapalı uçlu sorular sorulmuş ve muhasebe stajyerlerinin/mezunlarının uygulama, teorik bilgi, sosyal iletişim, iş yaşamını algılama gibi konularda meslek mensupları tarafından yetersiz bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ertuğrul (2016) gıda sektörünün, Yıldız (2017) ise bağımsız SMMM'lerin muhasebe stajyer/mezunlarından beklentileri üzerine bir anket çalışması yapmıştır.

Bazı çalışmalar ise yalnızca stajyerlerin beklentilerine yönelik gerçekleştirilmiştir. Öz ve arkadaşları (2021) muhasebe ve vergi bölümü öğrencilerinin staj öncesi-sonrası görüşlerine yönelik bir anket çalışması yapmışlardır. Karacan ve Karacan (2004) öğrencilerle yaptıkları anket çalışmasında işyerlerinde stajyerlere yeterli bilgi verilmeme nedenlerini; iş yoğunluğu, stajın ve stajyerin önemsenmemesi, bilgisizlik, güvensizlik, stajyerlerin geçici eleman, iş yükü veya muhtemel rakip olarak görülmesi olarak ifade etmişlerdir.

Bu çalışmada ise stajla ilgili tüm paydaşlar yani akademisyenler, işverenler ve öğrencilerle yapılandırılmış formlar aracılığıyla yapılan görüşmelerde elde edilen verilere içerik analizi yapılmış, böylece görüşülen kişiler üzerinde herhangi bir yönlendirme ve sınırlama yapmaksızın hem stajdan beklenen kazanımlar hem de karşılaşılan sorunlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Stajla ilgili tüm tarafların (Akademisyenler, öğrenciler ve işverenler) görüşleri birlikte değerlendirilerek muhasebe meslek stajlarına dair meslek yüksekokullarının ilgili bölümlerinde kullanılabilecek kapsamlı bir rehber oluşturulmaya çalışılmıştır.

3. YÖNTEM

İçerik analizi; yazılı, sözlü veya diğer (görsel, resim, video vb.) materyallerin içerisindeki mesajları ve anlamlarını sistematik ve objektif olarak tespit edip sınıflandıran, sayısal verilere dönüştüren ve yapılan analizler ile çeşitli sonuçlara ulaşmayı sağlayan bilimsel bir yöntemdir (Tavşancıl ve Aslan, 2001: 22). İçerik analizinde en sık kullanılan görüşme türleri; yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış görüşmelerdir. Yapılandırılmış görüşmelerde katılımcılara kapalı uçlu sorular sorulmakta iken, yarı yapılandırılmış görüşmelerde ise sorular sorular açık uçludur ve esneklik sağlamaktadır. Bu nedenle cevaplar önceden belirlenen hususlarla sınırlandırılmamakta, katılımcılardan daha ayrıntılı veriler elde edilmesine imkân sağlanmaktadır. Görüşmeler sistematik olarak araştırma konusu dâhilinde yapılmakta ve bunun için önceden bir görüşme kılavuzu hazırlanmaktadır (Güçlü, 2019: 100-105).

Bu çalışmada stajla ilgili tüm paydaşlar yani akademisyenler, öğrenciler ve işverenler araştırmaya dâhil edilmiş, stajla ilgili tarafların beklentileri ve karşılaşılan sorunlar ortaya konularak bu sorunlara çözüm önerileri sunulmuştur. Verilen cevapların anket soruları veya kapalı uçlu sorularla kısıtlanmaması ve paydaşların tüm beklenti ve sorunlarını rahatça ifade edebilmesi istendiğinden nitel bir yöntem olan içerik analizi tercih edilmiştir. Katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilerek araştırma amacı doğrultusunda açık uçlu sorular yöneltilmiş ve alınan cevaplar kodlanarak analiz edilmiştir. Verilen cevaplar doğrultusunda kodlar üzerinde gerekli güncellemeler yapılmıştır.

Bu çalışma için Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan 16.12.2022 tarih ve 181 karar nolu etik kurul izni alınmıştır. Bu kapsamda Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Ula Ali Koçman Meslek Yüksekokulu Muhasebe ve Vergi Uygulamaları programında kayıtlı olan ve yaz

döneminde staj yapan 20 öğrenci, 20 işveren/egitim sorumlusu ve staj komisyonunda yer alan 3 akademisyen ile yarı yapılandırılmış formlar aracılığıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler ve akademisyenlerle görüşmeler yüz yüze, işveren/egitim sorumluları ile görüşmeler ise mümkün olduğunca yüz yüze yapılmıştır. Ulaşım problemi yaşanan birkaç işveren ile telefonla görüşülmüştür. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler yazılı hale getirilmiş ve bu verilere içerik analizi yapılmıştır. Üç kategori (Beklenti, sorun, öneri) belirlenerek paydaş bazında kodlamalar bu kategoriler altında gerçekleştirilmiştir. Kodlamalar için MAXQDA programından faydalanılmıştır. Böylece stajla ilgili olarak; akademisyenlerin, öğrencilerin ve işverenlerin beklentileri ve süreçte karşılaşılan sorunlar net bir şekilde ortaya konularak stajların daha verimli hale getirilmesi için yapılması gerekenler tespit edilmiştir.

Çalışma için altı adet araştırma sorusu belirlenmiştir;

- *Araştırma Sorusu 1:* Staj komisyonunda yer alan **akademisyenlerin** muhasebe meslek stajından **beklentileri** nelerdir?
- *Araştırma Sorusu 2:* Staj komisyonunda yer alan **akademisyenlere göre** muhasebe meslek stajı süreçlerinde karşılaşılan **sorunlar** ve bu sorunlara getirilebilecek **çözüm önerileri** nelerdir?
- *Araştırma Sorusu 3:* **İşverenlerin/egitim sorumlularının** muhasebe meslek stajından ve stajyerlerden **beklentileri** nelerdir?
- *Araştırma Sorusu 4:* **İşverenlerin/egitim sorumlularına** göre muhasebe meslek stajı süreçlerinde karşılaşılan **sorunlar** ve bu sorunlara getirilebilecek **çözüm önerileri** nelerdir?
- *Araştırma Sorusu 5:* **Öğrencilerin** muhasebe meslek stajından **beklentileri** nelerdir?
- *Araştırma Sorusu 6:* **Öğrencilerin** muhasebe meslek stajı süreçlerinde karşılaştıkları **sorunlar** ve bu sorunlara getirilebilecek **çözüm önerileri** nelerdir?

4. BULGULAR

4.1. Staj Komisyonunda Yer Alan Akademisyenlerin Muhasebe Meslek Stajından Beklentileri

Staj değerlendirme sürecinde yer alan akademisyenlere stajdan beklentileri sorulmuş ve staj sonucunda öğrencilerin elde etmesini bekledikleri asgari kazanımlara yönelik cevaplar alınmıştır. Yazılı hale getirilen cevaplar kodlanarak alınan tüm ifadeler doğrultusunda kodlarda gerekli güncellemeler yapılmış ve nihai kodlama listesi aşağıda ifade edildiği şekilde oluşmuştur.

- Öğrencilerin kariyer planlamasına katkı
- Mezuniyet sonrası iş bulma imkânının artırılması
- İş hayatı ve çalışma koşulları hakkında bilgi edinilmesi
- Mesleki motivasyon ve farkındalığın artırılması
- Meslek mensuplarının, kurumların ve mesleğin yakından tanınması
- Derslerde öğretilen teorik bilgilerin sektördeki uygulamasının görülmesi
- İletişim becerilerinin artırılması
- Mesleki terminolojiye hâkimiyetin artırılması
- Kullanılan programların tanınması
- Muhasebe defterlerinin/belgelerinin incelenmesi
- Temel mali tabloların incelenmesi
- Firma kuruluş ve kapanış prosedürlerin öğrenilmesi
- Vergi işlemlerinin öğrenilmesi
- SGK işlemlerinin öğrenilmesi

Buna göre akademisyenler tarafından staj iş hayatının ilk basamağı olarak görülmekte ve staja oldukça önem verilmektedir. Staj ile mesleğin, meslek mensuplarının, kurumların daha yakından tanınması imkânı elde edilerek iş hayatı öğrencilik sürecinde deneyimlenmekte, mesleğe dair farkındalık ve motivasyon oluşturulmaktadır. Kötü geçen staj deneyimleri bile geleceğe dair kariyer planlaması açısından bir kazanım olarak görülmektedir. Stajın; öğrencilerin mesleğin hangi alanına daha uygun olduklarını görmeleri, eksik olan yönlerini fark ederek geliştirmeleri, özgeçmişlerine staj deneyimlerini eklemeleri, tarafların birbirini yakından tanınması nedeniyle iş teklifi alabilmeleri veya iş dünyasını yakından tanımaları gibi özellikle mezuniyetleri sonrasında işlerine oldukça yarayacak birçok avantajı bulunmaktadır. Staj ile teorik bilgilerin sektörde nasıl uygulamaya geçirildiği somut olarak görülebilmektedir. Öğrencilerin çalışma ortamında iletişim becerilerini geliştirebilmesine yönelik bir ortam oluşturulmaktadır. Ayrıca mesleki terimler öğrenilerek çeşitli muhasebe programlarına aşinalık sağlanmaktadır. Öğrencilerin staj döneminde meraklı ve öğrenme konusunda hevesli olmaları beklenmekte olup muhasebe evrakları, defterler ve mali tabloların stajyerler tarafından titizlikle

incelenmesi gerekmektedir. Özellikle vergi türlerinin ve vergi takviminin iyi öğrenilmesi, beyannamelerin nasıl hazırlandığına dikkat edilmesi, sigorta işlemleri ile vergi ve sigorta cezalarının öğrenilmesi beklenmektedir. Stajyerler staj ile mezuniyet sonrası iş hayatında karşılaşacağı duruma dair fikir sahibi olmaktadır. Bu nedenle staj kariyer planlamasına önemli bir katkı sağlamaktadır.

4.2. Staj Komisyonunda Yer Alan Akademisyenlere Göre Muhasebe Meslek Stajı Süreçlerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Bu Sorunlara Getirilebilecek Çözüm Önerileri

- Öğrencilerin staj motivasyonunun düşük olması: Maalesef ki öğrencilerin büyük bir çoğunluğu stajı tamamlanması gereken bir formalite ve zaman alıcı bir yük olarak görmekte ve stajın önemini yeterince algılayamamaktadır. Bu durum staja olan merak ve heveslerini köreltmekte, öğrenmeye açık olmadıkları için verimsiz bir staj dönemi geçirmelerine neden olmaktadır. Dönem içerisinde akademisyenler tarafından öğrencilere stajın önemi hakkında sık sık bilgilendirmeler yapılarak konunun önemini vurgulanması, özellikle önceki dönemlerde stajyerlerin sağladığı bazı kazanımların örneklendirilerek anlatılması ve kariyer fırsatlarından bahsedilmesi staja olan ilgilerini artırabilecektir. Ayrıca stajyerlerin staj süresince az da olsa bir gelir elde etmesi staja karşı motivasyonlarını olumlu yönde etkileyecektir.
- Staja devamsızlık: Öğrencilerin önceden belirlenmiş olan asgari işgünü sayısı kadar staj yapması gerekmekte olup, bazı öğrencilerin bu sürelerden daha kısa staj yaptıkları veya fiili bir staj yapmadıkları halde yapmış gibi staj dosyası teslim ettikleri görülebilmektedir. Dolayısıyla staj değerlendirmeleri kısmi kabul veya ret şeklinde sonuçlanabilmektedir. Staj bitiminde sözlü bir staj sınavı yapılmasının önceden ilan edilmesi ve işyeri denetimlerinin yapılması devamsızlık problemlerinin azaltılmasına katkı sağlayabilecektir.
- Staj yeri seçiminin hatalı yapılması: Muhasebe ve vergi bölümlerinde eğitim alan öğrencilerin SMMM bürolarında veya bünyesinde mali müşavir çalıştıran kurumsal şirketlerde staj yapması önerilmektedir. Çünkü bu işyerlerinde çok çeşitli işlem görme ve deneyimleme fırsatı elde edilmektedir. Ancak sadece ön-muhasebe (tahsilat, fatura işlemleri vb.) işlemlerinin yapıldığı işletmeler ile kamu muhasebesi veya banka muhasebesi yapılan kurumlarda staj yapan öğrenciler gördükleri işlem çeşitliliği açısından staj sınavında sorun yaşayabilmektedirler. Bu nedenle staj komisyonu tarafından staj yeri olarak hangi işletme/kurumların kabul edilebileceği konusunda ortak bir karar alınmalı, öğrencilerle dönem içerisinde bu bilgi paylaşılmalı ve danışman akademisyen tarafından staj evrakı onaylanmadan önce işyeri bu açıdan titizlikle değerlendirilerek onay verilmelidir. Bazen de işletmelerin fiziki imkânlarının üzerinde stajyer kabul ettiği görülmekte ve yine benzer verimsizlik sorunları yaşanabilmektedir. Aynı işyerine birden fazla stajyer gönderilecekse bu durum da göz önünde bulundurulmalıdır.
- Staj yeri bulma konusunda yaşanan sorunlar: Staj takvimi mümkün olduğunca erken ilan edilmeli ve öğrencilere staj yeri ayarlamaları konusunda yeterli bir süre verilmelidir. Meslek odası ile sürekli iletişim içerisinde olunarak staj yeri bulma konusunda sorun yaşayan stajyerlere yardımcı olunabilir. Ayrıca Ulusal Staj Programı² konusunda öğrenciler bilgilendirilmelidir. Yine zaman zaman sektör temsilcileri ile öğrencilerin/akademisyenlerin buluşacağı etkinlikler organize edilmesi de bu konuda fayda sağlayacaktır.
- Stajyerlere sürekli olarak onların gelişimine katkı sağlamayacak görevler verilmesi: Maalesef iş yoğunluğu nedeniyle stajyerlerin eğitimine bazı işverenler tarafından yeterli önem verilmemekte ve bazen yalnızca temizlik ve mutfak işleri gibi işlerle staj süresinin geçirildiği görülebilmektedir. Bu nedenle meslek odaları aracılığıyla işverenler/eğitim sorumlularına stajyerlerin kişisel gelişimine de katkı sağlayacak işler verilmesi veya personelin yaptığı işlemlerin izletilmesi konusundaki beklentiler hatırlatılabilir. Ayrıca öğrenciler tarafından bu konuda sıklıkla olumsuz geri bildirim yapılan işyerleri konusunda gelecek dönemlerde daha seçici davranılabilir.
- Öğrencilerden beklenen asgari kazanımların edinilememesi: Staj defterlerinin değerlendirilmesi aşamasında veya staj sınavı sonrasında öğrencinin en temel kazanımları elde edemediği yönünde bir kanaat oluşabilmektedir. Akademisyenlerin stajdan beklentilerinin hazırlanacak bir rehber ile öğrencilere net bir şekilde ifade edilmesi faydalı olacaktır. Özellikle staj ile asgari düzeyde öğrenilmesi beklenen bazı iş ve işlem başlıklarının öğrencilere önceden verilmesi onları staj sürecindeyken araştırmaları/öğrenmeleri istenen konulara yönlendirebilecektir. Yine eğitim sorumluları ile görüşülerek beklentiler iletilebilir.

² Ulusal Staj Programı: Kamu ve özel sektördeki staj imkânlarından öğrencilerin eşit olarak faydalanabilmesi amacıyla Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi tarafından başlatılan bir programdır. E-devlet üzerinde oluşturulan platform aracılığıyla özel sektörden sisteme kaydolun işverenler ve kamu kurumları ile stajyerler arasında entegrasyon sağlanmakta, başvurular işverenler tarafından değerlendirilerek öğrencilere staj teklifi yapılmaktadır.

- Staj defterinin özensiz doldurulması: Staj defterinin nasıl doldurulacağına dair bir rehber oluşturulup, örnek bir staj defteri öğrencilerle paylaşılabilir.
- Staj süresi/takvimine ilişkin sorunlar: Dönem başında tüm sürece dair bir staj takvimi oluşturulup ilan edilmelidir. İşlem çeşitliliği nedeniyle staj süresi yetersiz olabilmektedir. Ayrıca sadece yaz döneminde staj yapılması bazı işlemlerin dönemsel nedenlerle hiç öğrenilememesine neden olmaktadır. Stajın yaz dönemine denk gelmesi stajyerde isteksizliği de artırmaktadır. Staj süresi bölünerek farklı dönemlerde staj yapılması sağlanabilir. Vergi takvimine göre staj dönemine isabet etmeyen işlemler araştırma ödevi olarak verilebilir. Veya meslek yüksekokullarında 3 dönem ders, 1 dönem “işletmede mesleki eğitim” uygulamasına (3+1) geçilerek dönem içerisinde de uygulamalı eğitim alınması sağlanabilir.
- Stajın akademisyen üzerindeki iş yüküne ilişkin sorunlar: Stajla ilgili öğrencilerin yoğun akademik danışmanlık alması, staj yeri onayları, işyeri denetimi, staj değerlendirmesi gibi hususlar akademisyen üzerinde oldukça yoğun bir iş yükü oluşturmaktadır. Bölüm içerisindeki akademisyenlerin stajla ilgili görev paylaşımlarının yapılması, öğrencilerin stajla ilgili tüm sorularına cevap bulabileceği bir kılavuz yayımlanarak öğrencilerin bilgiye erişiminin kolaylaştırılması ve böylece danışmanlık iş yükünün azaltılması, bürokrasinin azaltılarak danışman işyeri onay süreçlerinin (akseptans formlarının imzalanması) on-line bir kanaldan (öğrenci bilgi sistemi vb.) yürütülebilmesi gibi çözümler önerilmektedir. İşyeri denetimlerinin uzaktan iletişim araçları kullanılarak yapılması da belirtilen öneriler arasındadır.
- Okul/bölüm bazında uygulama ve değerlendirme farklılıkları: Okul ve bölümler arasında iletişim sağlanarak staj uygulama ve değerlendirmelerinde tekdüzeliğin ve belirli bir standardın sağlanması önerilmektedir.

4.3. İşverenlerin/Eğitim Sorumlularının Muhasebe Meslek Stajından ve Stajyerlerden Beklentileri

- Öğrenmeye açık ve istekli olmaları
- Mezuniyet sonrası staj yapılan yerde çalışmaları
- Pratik yaparak tecrübe kazanmaları
- Muhasebe programlarını öğrenmeleri
- Kendilerine verilen işleri dikkatli bir şekilde yapmaları
- TDHP ve temel muhasebe konularına teorik olarak hâkim olmaları
- Devamsızlık yapmamaları
- Yanlış yapmaktan korkmamaları
- İletişim becerilerini geliştirmeleri

Staj yeri olarak belirlenen işyerlerindeki işverenlere/egitim sorumlularına muhasebe meslek stajından/stajyerlerden beklentileri sorulup alınan cevaplar yazılı hale getirilmiş ve benzer içerikli cevaplar kodlanarak yukarıdaki liste oluşturulmuştur. İşverenlerin tamamına yakını stajyerlerin öğrenme konusunda istekli olmaları yönünde cevaplar vermiştir. Bazı işverenler ise stajyeri gelecekte birlikte çalışabilecekleri personel olarak görmektedir. Taraflar birbirini yakından tanıma imkânı elde ettiği için memnun kalınması durumunda mezuniyet sonrası için işveren stajyere iş teklifinde bulunabilmektedir. Stajyerlerden bol bol pratik yapmaları, kendilerine verilen işleri dikkatli bir şekilde yapmaları ve muhasebe programlarını öğrenmeleri de beklenmektedir. Ayrıca stajyerlerin sadece teorik bilgilerini değil sosyal yönlerini de güçlendirmeleri istenmekte, bu açıdan iş ortamı iletişim becerilerinin geliştirilmesi açısından önemli bir fırsat olarak görülmektedir.

4.4. İşverenlere/Eğitim Sorumlularına Göre Muhasebe Meslek Stajı Süreçlerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Bu Sorunlara Getirilebilecek Çözüm Önerileri

- *Staj süresinin yetersizliği:* İşverenlerin büyük bir çoğunluğu 40 işgünü staj süresinin kısa olmasından yakınmakta ve sürenin uzatılmasını istemektedir. Ancak staj genellikle yaz tatili içerisinde yapıldığı için sürenin uzatılması imkânı da oldukça zayıftır. Bunun yerine daha fazla uygulama yapılabilmesi için meslek yüksekokullarında üç dönem “ders” bir dönem “işletmede mesleki eğitim” uygulaması (3+1) yaz stajına alternatif olarak önerilebilir.
- *Stajyerin isteksizliği/dikkatsizliği:* Derslerde sık sık staja dair bilgilendirme yaparak konunun önemini vurgulanması, kariyer etkinliklerinin artırılarak öğrencinin motive edilmesi ve öğrencinin sürekli soru sormaya yönlendirilmesi gerekmektedir.
- *Stajyerin teorik bilgi altyapısının yetersiz olması:* İşverenler tarafından staj sonrası akademisyenlere geri bildirim yapılarak öğrencilerin teorik bilgi eksikliklerin giderilmesi, gerekirse müfredatın güncellenmesi

gerekir. İşverenler tarafından bazı derslerin meslek mensupları tarafından verilmesi yönünde öneriler de getirilmiştir.

- *Ücret problemleri:* İşverenler stajyerlerin kendilerine yeterince katkı sağlamamaları nedeniyle ücret ödemek istemediklerini beyan etmekte ve bu konuda devlet desteği sağlanmasını talep etmektedirler.
- *İş yoğunluğu:* Bazı işverenler iş yoğunluğundan dolayı stajyerin eğitimine ayırabilecekleri yeterli zamanları olmadığını bu nedenle çok verimli staj dönemi geçirilemediğini ifade etmiş ancak bu konuya bir çözüm önerisi getirmemişlerdir. Bu gibi durumlarda eğitim sorumlusu stajyer ile birebir ilgilenemese bile stajyerin en azından yapılan işlemleri izleyip öğrenebileceği bir ortam oluşturulmalıdır.
- *İşyerinin fiziki imkânların yetersiz olması:* İşyeri fiziki imkânlarının izin verdiği kadar stajyer kabul etmelidir.
- *Stajyerin iletişim problemleri/Çalışanlarla yaşanan sorunlar:* Stajyerlere nezaket kuralları çerçevesinde gerekli uyarılar yapılmalı ve staj puanı verilirken bu konu belirtilmelidir. Gerekli durumlarda staj yeri de değişikliği de yapılabilir.
- *Stajyerin devamsızlığı:* İşverenler staja devam edilmemesi durumunda olumlu not vermeyeceğini öğrencilere önceden bildirmelidir. Ayrıca rastgele seçilecek birkaç işyeri ziyareti/denetimi, staj sonunda yapılacak bir değerlendirme sınavı ve stajyere az bile olsa ödenecek bir ücret ile staja devam teşvik edilebilir.

4.5. Öğrencilerin Muhasebe Meslek Stajından Beklentileri

- Tecrübe kazanma
- Kariyer planlamasına katkı
- Farkındalık oluşturma
- Yeni mesleki bilgiler edinme
- Mezuniyet sonrası iş bulma imkânı
- Kullanılan programların tanınması
- Teorik bilgiyi pratiğe dönüştürme imkânı
- Sektördeki insanlarla iletişim kurma
- Vergi ve sigorta işlemlerinin öğrenilmesi
- Gelir sağlama

Öğrencilere muhasebe meslek stajından beklentileri ve bu beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığı sorulup alınan cevaplar yazılı hale getirilmiş ve benzer içerikli cevaplar kodlanarak yukarıdaki liste oluşturulmuştur. Öğrenciler stajı henüz öğrenciyken iş yaşamını deneyimleme fırsatı ve özgeçmişlerine ekleyebilecekleri bir tecrübe olarak görmektedir. Kendi eksiklerinin farkına varıp bu yönlerini geliştirme imkânı elde etmektedirler. Ayrıca mesleği, kurumları, sektördeki insanları yakından tanıma fırsatı elde ederek kariyerlerine yön verebilmektedirler. Hatta bazı öğrenciler staj sonrası iş teklifi alarak mezun olmadan çalışacakları işyerini belirlediklerini ifade etmektedir. Muhasebe programlarını öğrenerek derslerde öğrendikleri teorik bilgileri pratiğe dönüştürmektedir. Beyanname hazırlama, SGK bildirgesi hazırlama, mükellef dosyası inceleme ve belge düzeni, mesleki kazanç bilgisi gibi derslerde öğrenemeyecekleri bazı bilgileri de öğrenmektedirler. Bu kazanımlara ek olarak staj ücreti olarak gelir sağlamaya yönelik bazı öğrencilerin beklentileri bulunmaktadır.

4.6. Öğrencilerin Muhasebe Meslek Stajı Süreçlerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara Getirilebilecek Çözüm Önerileri

- *Stajyerlere sürekli olarak onların gelişimine katkı sağlamayacak görevler verilmesi:* Stajyerlerin büyük bir çoğunluğu arşiv, temizlik ve mutfak işleri gibi mesleki gelişimlerine katkı sağlamayacak görevler verilmesinden bu nedenle de verimli bir staj dönemi geçirilememesinden şikâyet etmektedir. Meslek odaları ve eğitim sorumluları ile görüşülerek bu konunun vurgulanması/hatırlatılması, öğrenciler tarafından işyeri değerlendirme formu doldurularak staj yeri verimliliğinin de puanlanması ve sürekli olumsuz olarak değerlendirilen işyerlerine stajyer yönlendirilmemesi gibi çözümler önerilmiştir.
- *Ücret, yemek ve ulaşım ile ilgili problemler:* Bazı stajyerler ücret, yemek ve ulaşım konusunda sorun yaşadıklarını ifade etmekte ve bu konuda devlet teşviki/desteğinin artırılması gerektiğini ifade etmektedirler. Staj sigortaları ise zorunlu stajlarda devlet tarafından karşılanmakta ve sigorta girişleri okul tarafından yapılmaktadır.
- *Staj defteri/dosyası hazırlama konusunda sorunlar (Staj rehberi):* Staj sonunda stajın özeti denilebilecek bir staj dosyası doldurulmakta ve akademisyenler tarafından bu dosya değerlendirilmektedir. Ancak birçok öğrenci bu defterin nasıl hazırlanacağı konusunda kafa karışıklığı yaşamaktadır. Bu nedenle staj

- konusunda akademisyenlerin beklentilerine ve dosyanın nasıl hazırlanacağına yönelik bir kılavuzun önceden açıklanması faydalı olacaktır. Ayrıca örnek bir staj defteri yayımlanması bu kafa karışıklıklarını azaltmaya yardımcı olacaktır.
- *İşveren-stajyer arasındaki iletişim problemleri:* Zaman zaman işveren/egitim sorumluları ile stajyerler arasında iletişim sorunları yaşanabilmektedir. Eğer sorun işyerinden kaynaklanıyorsa bu durumda staj yeri değişikliği konusunda öğrenciye esneklik sağlanmalıdır. Sorun öğrenci kaynaklı ise öğrenciye gerekli uyarılar yapılmalı ve gerekiyorsa kişisel gelişim programlarına katılması önerilmelidir.
 - *İşverenlerin stajyerler ile ilgili önyargıları / güvensizlik:* Meslek Yüksekokullarında muhasebe eğitimi alan öğrenciler mesleğin ara eleman ihtiyacını karşılamakta dolayısıyla işverenlerin de stajyerlerin eğitimine destek olması ve özgüven kazanmaları için yardımcı olmaları gerekmektedir. Bazı işverenler stajyerlerin hata yapmaktan korkmalarını ve sık sık pratik yapmaları gerektiğini beyan etse de çoğu işveren stajyerlerin hata yapacağı endişesi ile kendilerine uygulama imkânı tanımamaktadır. Kısa süreler ile de olsa stajyerlerin uygulama yapmasına izin verilmeli, yapılan işlemler eğitim sorumluları tarafından kontrol edilerek hataları kendilerine söylenmeli, özgüven kazanmalarına ve eksiklerinin farkına varmalarına yardımcı olunmalıdır.
 - *Staj süresi/tarihi ile ilgili problemler:* Stajın genellikle yaz dönemine denk gelmesi ve öğrencilere rutin işlerin verilmesi nedeniyle öğrencilerde staj süresinin uzun olmasına veya çalışma saatlerinin çok fazla olmasına yönelik şikâyet/görüşler oluşmaktadır. Ancak akademisyenler ve işverenler ise bunun tam tersini yani staj süresinin kısa olduğunu ifade etmektedirler. Özellikle öğrenilmesi gereken konu başlıklarının önceden öğrencilere ödev şeklinde verilmesi ve staj süresince bu konuları araştırmaları/öğrenmeleri istenilebilir. Böylece süreyi daha verimli geçirmeleri sağlanabilir. Dönem başında tüm sürece dair staj takvimi oluşturulup okul web sayfasında ilan edilmelidir. Ayrıca staja alternatif olarak yüksekokullara dönem içerisinde 3+1 şeklinde yapılan “işletmede mesleki eğitim” uygulaması da önerilebilir.
 - *İş yoğunluğu nedeniyle işverenlerin stajyerlerle ilgilenememesi:* Nitelikli personel yetiştirilmesi ve mesleğin geleceği için stajın önemine dair işverenlerde farkındalık oluşturulmalıdır. Bu amaçla hazırlanacak bir staj bilgilendirme yazısı işverenlere gönderilmeli ve beklentiler kendilerine iletilmelidir. Bu konuda meslek odasından da destek sağlanabilir. Ayrıca stajyerlerin de eğitim sorumlularına sürekli sorular yönelterek mesleki ilgilerini göstermeleri ve iş yoğunluğu nedeniyle doğrudan pratik yapma imkânı elde edemeseler bile yapılan işlemleri gözlemleyerek öğrenmeye çalışmaları önerilebilir.
 - *Stajyerlerin mesleğin kendine uygun olmadığını/zor olduğunu düşünmesi:* Staj süresince stajyere özgüven sağlayacak görevler verilmesi uygun olacaktır. Ayrıca okulda kariyer etkinlikleri ve okul-sektör buluşmaları düzenlenerek meslekle ilgili bilgilendirmeler yapılmalıdır. Tüm bunlara rağmen öğrenci hala mesleğin kendisine uygun olmadığını düşünüyorsa en azından yolun başında farklı kariyer planları yapması yönünde kendisine zaman kazandıracak bir avantaj sağlamış olacaktır.
 - *Teorik bilgi yetersizliği:* Öğrencilerin staj süresince kendi eksikliklerinin farkına varıp bunları tamamlamaları gerekmektedir. Ayrıca staj sonrası akademisyenlere geri bildirimler yapılarak teorik bilgi eksikliklerin bu şekilde giderilmesi de sağlanabilir.
 - *Staj yeri bulamama / yanlış staj yeri seçimi:* Okulda eğitim-öğretim dönemi içerisinde düzenlenecek kariyer etkinlikleri ve okul-sektör buluşmaları ile staj yeri bulamama sorununa katkı sağlanabilir. Staj takvimi erken ilan edilerek öğrencilere staj yeri ayarlama konusunda yeterli süre verilmelidir. Ulusal staj programı konusunda gerekli hatırlatmalar yapılmalıdır. Fiziki problemler, iletişim problemleri veya başka herhangi bir sebeple öğrenci verimsiz bir staj geçireceğini düşünüyorsa staj yerinin değiştirilmesi konusunda öğrenciye esneklik tanınmalıdır.
 - *Devamsızlık problemleri:* Öğrenci okula staj yapacağını beyan ederek staj başvurusu yapmakta ve buna istinaden okul tarafından sigorta girişi yapılmaktadır. Ancak bazen staja devam etmemekte veya hiç staj yapmamaktadır. Bu durumda da öğrenci adına gereksiz sigorta primi ödenmesi veya sigorta cezaları gibi durumlarla karşılaşılabilir. Bu nedenle eğer herhangi bir nedenle staja devam edilmeyecekse okul/danışmana bu durum bildirilmelidir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Meslek yüksekokullarının muhasebe ve vergi bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler, özellikle mali müşavirlik bürolarının ve şirketlerdeki muhasebe bölümlerinin ihtiyacı olan nitelikli personel ihtiyaçlarını karşılamak üzere yetiştirilmektedirler. Meslek stajı ise bu eğitimin önemli bir parçası ve mezuniyet için bir

zorunluluktur. Bu stajlar ile okulda öğrenilen teorik bilgiler pratiğe dökülmekte, öğrencilerin farkındalığı artırılmakta ve sektöre dair önemli bilgi ve tecrübeler kazanılmaktadır. Ayrıca bu stajlar öğrencilerin kariyer planlamaları açısından da oldukça önemli bir yere sahiptir. Staj sürecinde edinilen tüm deneyimler öğrenciler için bir kazanım olarak görülmektedir.

Meslek yükseköğretim kurumlarının muhasebe ve vergi bölümlerinde, önceden belirlenen işgünü süresi kadar meslek stajı yapılması zorunlu tutulmaktadır. Ancak staja ilişkin bilgilerin yeterince açıklanmaması, tarafların stajdan beklentilerinin anlaşılabilmesi gibi nedenlerle bazı öğrenciler açısından staj konusu yeterince önemsenmemekte veya öğrencilerde bilgi eksikliğinden kaynaklı kafa karışıklıkları yaşanabilmektedir. Bu nedenle stajla ilgili tüm süreçlerin ve bilgilerin şeffaf biçimde açıklanması, akademisyenlerin ve işverenlerin bir stajdan beklentilerinin ve öğrencilerin staj sonundaki asgari kazanımlarının neler olması gerektiğinin tespit edilerek net bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir.

Bu çalışmada bir görüşme formu hazırlanarak yaz döneminde staj yapan öğrenciler, staj komisyonunda yer alan akademisyenler ve staj yapılan işyerlerindeki işverenler/egitim sorumluları ile çeşitli görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler yarı yapılandırılmış ve mümkün olduğunca yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler yazılı hale getirilerek bu verilere içerik analizi yapılmış ve üç kategori (beklenti, sorun ve öneri) belirlenerek bu kategoriler altında paydaş bazında kodlamalar yapılmıştır. Böylece stajla ilgili tüm tarafların yani akademisyenlerin, öğrencilerin ve işverenlerin beklentileri ile süreçte karşılaşılan sorunlar ortaya konularak stajların daha verimli hale getirilmesi için çözüm önerileri sunulmuştur.

Staj değerlendirme sürecinde yer alan akademisyenlerin muhasebe stajından beklentileri; kariyer planlamasına katkı, iş bulma imkânlarının artırılması, mesleki motivasyon ve farkındalık oluşturulması, mesleğin ve iş ortamının tanınması, teorik bilgileri uygulama imkânı, iletişim becerilerin artırılması, terminolojiye hâkimiyet, programların öğrenilmesi, belge, defter ve mali tabloların incelenmesi, işyeri açılış-kapanış işlemleri ile vergi ve sigorta işlemlerinin öğrenilmesidir. Akademisyenlere göre staj süreçlerinde karşılaşılan problemler ise; öğrencilerin staj motivasyonunun düşük olması, devamsızlık, hatalı staj yeri seçimi, staj yeri bulamama, stajyerlerin gelişimine katkı sağlamayacak işler yaptırılması, beklenen asgari kazanımların edinilememesi, staj defterinin özensiz doldurulması, staj süresi/takvimine ilişkin sorunlar, stajın akademisyen üzerindeki iş yüküne ilişkin sorunlar ve okul/bölüm bazında uygulama ve değerlendirme farklılıkları şeklinde ifade edilmiştir.

İşverenlerin/egitim sorumlularının muhasebe meslek stajından ve stajyerlerden beklentileri; öğrenmeye açık ve istekli olmaları, mezuniyet sonrası staj yapılan yerde çalışmaları, tecrübe kazanmaları, muhasebe programlarını öğrenmeleri, kendilerine verilen işleri dikkatli bir şekilde yapmaları, TDHP ve temel muhasebe konularına teorik olarak hâkim olmaları, devamsızlık yapmamaları, yanlış yapmaktan korkmamaları ve iletişim becerilerini geliştirmeleridir. İşverenlere/egitim sorumlularına göre muhasebe meslek stajı süreçlerinde karşılaşılan sorunlar ise; staj süresinin yetersizliği, stajyerin isteksizliği/dikkatsizliği, stajyerin teorik bilgi altyapısının yetersiz olması, ücret problemleri, iş yoğunluğu, işyerindeki fiziki imkânsızlıklar, stajyerin iletişim problemleri/çalışanlarla yaşanan sorunlar ve devamsızlıktır.

Öğrencilerin muhasebe meslek stajından beklentileri; tecrübe kazanma, kariyer planlamasına katkı, farkındalık oluşturma, yeni mesleki bilgiler edinme, mezuniyet sonrası iş bulma imkânı, kullanılan programların tanınması, teorik bilgiyi pratiğe dönüştürme imkânı, sektördeki insanlarla iletişim kurma, vergi ve sigorta işlemlerinin öğrenilmesi ile staj süresince gelir sağlamaktır. Öğrencilerin muhasebe meslek stajı süreçlerinde karşılaştıkları sorunlar ise; sürekli olarak temizlik işleri gibi stajyerlerin gelişimlerine katkı sağlamayacak görevler verilmesi, ücret, yemek ve ulaşım problemleri, staj defteri/dosyası hazırlama konusunda sorunlar, iletişim problemleri, işverenlerin stajyerler ile ilgili önyargıları/güvensizlik, staj süresi/tarihi ile ilgili problemler, iş yoğunluğu nedeniyle işverenlerin stajyerlerle ilgilenememesi, stajyerlerin mesleğin kendine uygun olmadığını/zor olduğunu düşünmesi, teorik bilgi yetersizliği, staj yeri bulamama/yanlış staj yeri seçimi ile devamsızlık problemleridir.

Staj sürecindeki sorunlara ilişkin olarak; eğitim-öğretim döneminde stajın önemi konusunda öğrencilerin bilgilendirmesi, staj ücreti verilmesi/devlet desteğinin artırılması, staj sınavı yapılması, işyeri denetimleri, okul tarafından kabul edilecek staj yerleri konusunda ortak bir bölüm kararı alınması, staj yerlerinin titizlikle değerlendirildikten sonra onaylanması, staj takviminin erken ilan edilmesi, meslek odalarından destek alınması, ulusal staj programının yaygınlaştırılması, okullarda kariyer etkinliği ve sektör buluşmalarının artırılması, işveren/egitim sorumluları ile görüşülmesi, asgari beklentiler ve öğrenilmesi beklenen temel konu başlıkları konusunda staj öncesi öğrencilerin bilgilendirilmesi, kapsamlı bir staj rehberi hazırlanması, staj süresinin uzatılması/farklı dönemlere bölünmesi, staj dönemine isabet etmeyen işlemler için araştırma ödevi verilmesi, akademisyenlerin stajla ilgili iş yükü ve görev dağılımlarının gözden geçirilmesi, staj prosedürlerinin azaltılması/başvuru ve değerlendirme süreçlerinin çevrimiçi bir kanaldan yürütülmesi, okul ve

bölümler arasında iletişim sağlanarak staj konusundaki uygulama farklılıklarının giderilmesi, akademisyenlere geri bildirim yapılarak öğrencilerin teorik bilgi eksikliklerin giderilmesi, müfredat güncellemeleri, bazı derslerin meslek mensupları tarafından verilmesi, gerekli durumlarda staj yeri değişikliği konusunda öğrenciye esneklik sağlanması, stajyer ve işverenlerden geri bildirim alınmasına yönelik anket formlarının oluşturulması, eğitim sorumluları tarafından stajyerlerin özgüven kazanmasına ve eksiklerinin farkına varmasına yardımcı olacak görevler verilmesi, staja alternatif/ek olarak işletmede mesleki eğitim (3+1) uygulamasına geçilmesi gibi çok çeşitli öneriler getirilmiştir.

Sonuç olarak; yukarıdaki çalışma sonuçlarından yola çıkılarak üniversitelerin ilgili bölüm/program başkanlıkları tarafından kapsamlı bir staj rehberi hazırlanması, staj süreçlerinin ve staj takviminin net bir şekilde açıklanması, beklentilerin açıkça ortaya konulup şeffaflaştırılması ve alınacak geri bildirimler yoluyla staj süreçlerinin sürekli gözden geçirilmesi önerilmektedir. Staj sürecinin ve beklentilerin netleştirilmesi sonucunda öğrencilerde ve işverenlerde farkındalık, dolayısıyla da staj kalitesi artırılmış olacaktır. Bu çalışma, muhasebe ve vergi uygulamaları bölümlerine yönelik yapılmış olup gelecek araştırmalarda başka bölüm/programlardaki stajlara dair benzer çalışmalar yapılarak temel beklenti ve sorunların incelenmesinin ilgili bölümlerdeki staj kalitesi artışına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Bekçi, İ., Apalı, A. ve Köse, E. (2020). Muhasebe Meslek Adayı Öğrencilerin Stajdan Beklentileri ve Bu Beklentilerin Gerçekleşme Durumunu Tespit Etmeye Yönelik Bir Araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 13(3), 603-620.
- Coşkun, S., Kır, A. ve Coşkun, S. (2017). İş Dünyasının Muhasebe Eğitiminden Beklentilerinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, ICMEB17 Özel Sayısı, 330-341.
- Demir, B. (2015). Meslek Yüksekokullarında Verilen Muhasebe Eğitiminde Stajın Önemi, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 76-80.
- Erol, M. (2004). Meslek Yüksekokullarında Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Uygulamasında Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (21), 136-142.
- Ertuğrul, A.N. (2016). İşletmelerin, Ön lisans Muhasebe Bölümü Mezunlarından Beklentileri ve Ankara Organize Sanayi Bölgesi'nde Bir Araştırma. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 14 (2), 133-147.
- Güçlü, İ. (2019). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karacan, S. ve Karacan, E. (2004). Meslek Yüksekokullarında (MYO) Yapılan Staj Uygulamalarına İlişkin Bir Araştırma: Kalite ve Verimlilik İçin İş Yerleri-MYO İşbirliğinin Gereği. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (8)2, 168-184.
- Kaysi, F. ve Gürol, A. (2017). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İşyeri Uygulamalı Eğitim Süreçlerinin Değerlendirilmesi. *Kesit Akademi Dergisi*, 3(8), 266-280.
- Öz, B., Kılıç, İ. ve Arslan, S. (2021). Muhasebe ve Vergi Alanında Öğrenim Gören Ön lisans Öğrencilerinin Staj Öncesi ve Sonrası Düşüncelerinin Karşılaştırılması: İskenderun Teknik Üniversitesi Örneği. *Lapseki Meslek Yüksekokulu Uygulamalı Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 20-34.
- Özdemir, M. (2019). Muhasebe Meslek Adaylarının (Stajyer) Sorunları ve Beklentileri: Giresun Özelinde Bir Araştırma. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21), 377-390.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller için İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Uzay, Ş. (2005). Muhasebe Meslek Stajyerlerinin Sorunları ve Beklentileri: Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (25), 70-78.
- Yıldız, G. (2017). Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Yüksekokulu Muhasebe Programı Öğrencilerinden Beklentileri: Kayseri İlinde Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (73), 169-183.
- Yükseköğretim Kurulu. (2021a). "YÖK Tarafından Hazırlanan Yükseköğretimde Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği Yayımlandı". <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2021/yuksekogretimde-uygulamali-egitimler-cerceve-yonetmeliği-yayimlandi.aspx> adresinden 07.06.2023 tarihinde alınmıştır.
- Yükseköğretim Kurulu. (2021b). Yükseköğretimde Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği. 17.06.2021 tarih ve 31514 sayılı Resmî Gazete.